

ศักยภาพและแนวทางการจัดการท่องเที่ยวชุมชนลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง

Potential and Community-based Tourism Management Guideline of LampangLuang

Community, KohKha District, Lampang Province.

กิตติศักดิ์ กลิ่นหมื่นไวย¹

¹อาจารย์สาขาวิชาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว คณะศิลปศาสตร์ วิทยาลัยอินเตอร์เทคลำปาง

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวและหาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมของชุมชนลำปางหลวง ตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม กลุ่มตัวอย่าง คือ นักท่องเที่ยวและประชาชนในชุมชนลำปางหลวงจำนวน 400 คน เครื่องมือวิจัย คือแบบสอบถามเพื่อถามนักท่องเที่ยวโดยการเลือกแบบบังเอิญ และแบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเพื่อสัมภาษณ์ประชาชนและผู้นำชุมชนผ่านกิจกรรมการเสวนากลุ่มย่อยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา เพื่อหาคำร้อยละรวมถึงการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นด้านเห็นศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชนลำปางหลวงโดยรวมทั้ง 6 ด้านอยู่ในระดับมากทุกปัจจัย ได้แก่ ด้านอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว ด้านความสามารถในการเข้าถึง ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านสถานที่พักผ่อน ด้านกิจกรรมทางการท่องเที่ยวและด้านบริการเสริมอื่นๆ โดยเฉพาะทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณี และวิถีชีวิตชุมชนที่น่าสนใจ มีการเดินทางที่สะดวกสบายสามารถเลือกเดินทางได้หลากหลายรูปแบบ

สำหรับแนวทางการจัดการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมของชุมชนลำปางหลวง พบว่าชุมชนมีความต้องการให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจหรือการกำหนดทิศทางทางการท่องเที่ยวและมีการรวมตัวเพื่อจัดตั้งองค์กรการท่องเที่ยวขึ้นในชุมชนโดยเปิดโอกาสให้คนในชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการวางแผนและจัดกิจกรรมทางการท่องเที่ยว รวมไปถึงการร่วมรับผลประโยชน์จากการจัดการการท่องเที่ยวชุมชน โดยร่วมกันหาแนวการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนลำปางหลวงจำนวน 2 เส้นทางคือเส้นทางที่ 1 เส้นทางการท่องเที่ยวมัสการพระธาตุศักดิ์สิทธิ์ เรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน สืบสานงานหัตถกรรมศิลป์ (โปรแกรมทัวร์ 1 วัน) เส้นทางที่ 2 เส้นทางท่องเที่ยวมัสการพระธาตุศักดิ์สิทธิ์ เรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน เทศกาลงานแห่ครัวตาน (โปรแกรมทัวร์ 1 วัน)

คำสำคัญ: ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว แนวทางการจัดการท่องเที่ยวชุมชน ชุมชนลำปางหลวงอำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง

Abstract

The purposes of this research were to study the tourism abilities and to find out the guidelines for community participation in tourism management of LampangLuang Community, LampangLuang Subdistrict, KohKha District, Lampang Province. The participants were 400 tourists and people who live in LampangLuang Community. The research instruments consisted of a questionnaire and an in-dept interview. The data obtained was analyzed for percentage, and the content analysis was also applied to this study.

The results of this research showed that there were 6 potentiality aspects of LampangLuang tourism community, which were the highest level, included attractions, accessibility, facilities, accommodations, tourism

activities, and additional services. Most of people in the community believed that there were plenty of tourism resources, history, cultures, traditions and lifestyles of the community, and it was easy to visit to various attractions for both Thai and foreign tourists.

Regarding the guidelines for community participation in tourism management, it was found that all sectors were required to take part both in decision making and specifying the tourism direction.

There should also have a tourism organization in the community where local people were allowed to participate in planning and arranging activities as well as getting benefits from tourism community management. Moreover, the people found out how to manage the tourism at LampangLuang Community collaboratively; there were 2 tourism routes: 1) A one day trip to venerate the Buddha's relics, learn community lifestyle, and conserve Buddha handicrafts. 2) A one day trip to venerate the Buddha's relics, learn community lifestyle, and offering parade festival.

Keywords: Community-based Tourism Potential, Guideline for Community-based Tourism Management, LampangLuang Community

บทนำ

การท่องเที่ยวของไทยมีบทบาทสำคัญอย่างมากต่อเศรษฐกิจของประเทศไทยสามารถสร้างรายได้จากเงินตราต่างประเทศมากกว่าแสนล้านบาทในแต่ละปีซึ่งเป็นสัดส่วนรายได้ที่มีมูลค่าสูงมากแม้ว่าสถานการณ์บางประการจะมีส่วนชะลอการท่องเที่ยวให้ลดถอยลงบ้าง แต่การเจริญเติบโตของจำนวนนักท่องเที่ยวได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีผลในด้านบวกต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ ซึ่งทุกชนชั้นทุกเพศ ทุกวัยและทุกระดับเศรษฐกิจมีส่วนร่วมทำให้เกิดการจ้างงานและการกระจายรายได้สู่ภาคธุรกิจที่เกี่ยวข้องทั้งในทางตรงและทางอ้อม ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการปรับปรุงและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวการสร้างระบบสาธารณูปโภคสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวและประชาชนในประเทศไทยเป็นประเทศที่มีศักยภาพด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลายทั้งทางธรรมชาติ วัฒนธรรม และประเพณี ซึ่งมีอยู่ในแต่ละภูมิภาคและเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติเป็นอย่างดี และเป็นหนึ่งในหลายประเทศที่ให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวในฐานะที่เป็นการค้าบริการที่มีศักยภาพเพื่อสร้างงาน กระจายรายได้ และหารายได้จากเงินตราต่างประเทศ โดยได้ระบุวัตถุประสงค์ และแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวไว้ในยุทธศาสตร์การเพิ่มสมรรถนะ และขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ กล่าวคือ “พัฒนาการท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มการจ้างงาน กระจายรายได้สู่ชุมชน เน้นการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงคุณภาพ และพัฒนารูปแบบบริการที่มีศักยภาพใหม่ๆ ให้สอดคล้องกับศักยภาพของท้องถิ่น ซึ่งรวมถึงวิถีชีวิตสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม และประเพณีพื้นบ้าน ตลอดจนการส่งเสริมไทยเที่ยวไทย และการประสานความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน” (เพทาย บำรุงจิตต์ และคนอื่น ๆ. 2549 : 4) อีกทั้งประเทศไทยมีแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ พ.ศ. 2542 – 2551 ซึ่งมีวิสัยทัศน์ที่จะพัฒนาประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวแห่งเอเชีย และในภาคการท่องเที่ยว ภาคธุรกิจท่องเที่ยวได้วางเป้าหมายรายได้ไว้ประมาณ 2.2 ล้านล้านบาท โดยคาดหวังว่าจะเป็นรายได้จากนักท่องเที่ยวในประเทศ 8 แสนล้านบาท และจากนักท่องเที่ยวต่างชาติประมาณกว่า 1.4 ล้านล้านบาท โดยคาดการณ์ว่าจะมีนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยประมาณ 27.96 ล้านคน ซึ่งจะเพิ่มขึ้นร้อยละ 12.83 จากปี 2557 (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2557)

จังหวัดลำปางเป็นจังหวัดหนึ่งอยู่ทางภาคเหนือของประเทศไทย ที่มีความเก่าแก่และมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ชื่อของเขลางค์นครอันเป็นเมืองในยุคแรกๆ และนครลำปาง ปรากฏอยู่ในหลักฐานทางประวัติศาสตร์หลายแห่ง ทั้งจากตำนานศิลาจารึกพงศาวดารที่มีอายุเก่าแก่ประมาณกว่า 1,300 ปี ตั้งแต่สมัยทริภุชชัยเป็นต้นมา ด้วยเหตุนี้เองจึงทำให้จังหวัดลำปาง เป็นแหล่งอารยธรรมล้านนาไทยที่น่าสนใจไม่น้อยไปกว่าจังหวัดใดๆ อีกทั้งชาวลำปางมีวิถีชีวิตที่เรียบง่ายซึ่งศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีที่สืบทอดกันมาแต่โบราณ แม้ว่าจังหวัดลำปางจะเป็นเมืองที่มีเอกลักษณ์ทางด้านศิลปวัฒนธรรมเป็นของตนเอง และมีวัดวาอารามที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์มากมาย รวมถึงรถม้าพาหนะคู่เมืองที่ยังมีการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว แต่จังหวัดลำปางยังไม่เป็นที่รู้จักของคนทั่วไปในเรื่องการท่องเที่ยว เนื่องจากขาดการสนับสนุนในด้านการพัฒนาการท่องเที่ยว ทำให้นักท่องเที่ยวไม่ทราบถึงสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญภายในจังหวัดลำปางที่มีความเป็นมาที่น่าสนใจ ลำปางจึงเป็นเสมือนเพียงทางผ่านสำหรับการเดินทางของนักท่องเที่ยวเพื่อไปท่องเที่ยวจังหวัดอื่นๆ เท่านั้น และไม่มีการจัดเส้นทางท่องเที่ยวที่ถาวรในระดับชุมชน การจัดการการท่องเที่ยวทางภาครัฐยังไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการ ทำให้การกำหนดแนวทางเป็นเพียงแนวทางของภาครัฐเท่านั้น (อดุลย์ กัน. 2556) อาจจะไม่ใช่ว่าความต้องการที่แท้จริงของคนในพื้นที่ เมื่อคนในพื้นที่ไม่ได้มีส่วนร่วมในการจัดการ อาจทำให้ผู้ที่ไม่มีส่วนได้เสียจากการพัฒนาไม่สนใจที่จะรักษาทรัพยากรทางการท่องเที่ยวให้คงอยู่ หรือการพัฒนาเป็นประโยชน์อยู่เพียงแก่กลุ่มคนกลุ่มเดียว ซึ่งถ้าไม่คำนึงถึงผลกระทบด้านลบที่มีต่อทรัพยากรท่องเที่ยวแล้วอาจจะทำให้แหล่งท่องเที่ยวนั้นเสื่อมโทรมลง ทั้งนี้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวนั้นจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชน (นำชัย ทุนผล. 2542: 37-39) โดยการเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสียในพื้นที่ที่มีส่วนร่วมในการจัดการในพื้นที่ และการจัดกิจกรรมทางการท่องเที่ยวของคนในท้องถิ่นเพื่อให้การพัฒนานั้นมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลและส่งผลให้ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวคงอยู่ต่อไป

ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนลำปางหลวง ตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง เพื่อกระตุ้นให้ชุมชนสนใจและเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวในสถานที่ที่สำคัญและมีชื่อเสียงในชุมชนของตนเองเพิ่มขึ้น อันเป็นแนวทางในการพัฒนาอย่างยั่งยืนในอนาคตและไม่ก่อให้เกิดผลกระทบด้านลบต่อทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งให้มีการดำเนินการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม ซึ่งจะทำให้คนในชุมชนเกิดความรักความหวงแหนในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนเป็นการพัฒนาที่สามารถเพิ่มรายได้ของประชาชนในพื้นที่ที่ยั่งยืนตลอดไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนลำปางหลวง ตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง
2. เพื่อหาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมของชุมชนลำปางหลวง ตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง

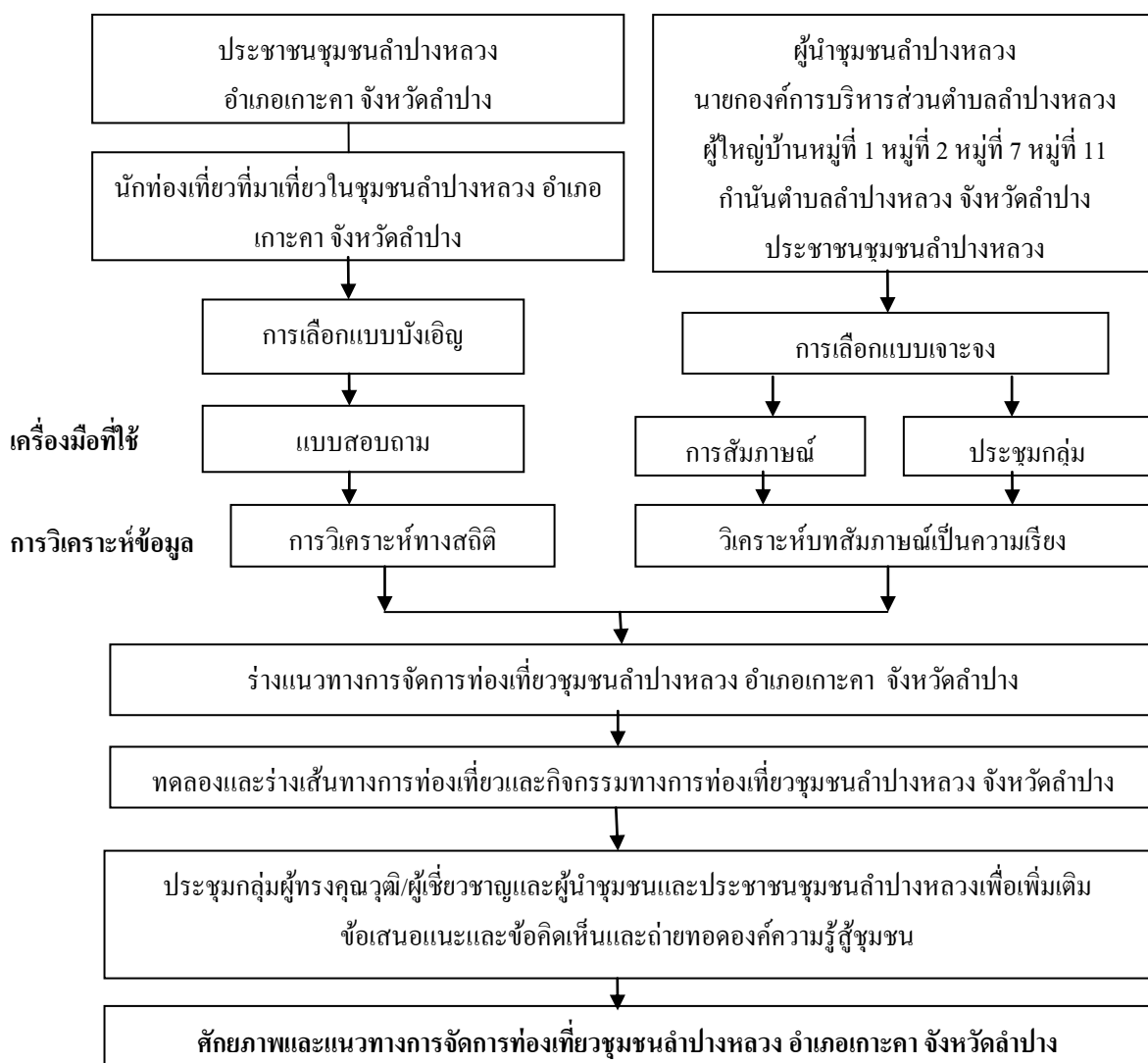
วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมดำเนินการเก็บข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ในพื้นที่ ชุมชนลำปางหลวง ตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ที่มีส่วนได้เสียในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนลำปางหลวง ตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ (1) นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวในเขตชุมชนลำปาง (2) ประชาชนที่มีภูมิลำเนาในชุมชนลำปางหลวง รวมกันจำนวน 400 คนและ (3) ประชาชนในชุมชนลำปางหลวงและชุมชนใกล้เคียงและผู้นำชุมชน ปราชญ์

ท้องถิ่น พระสงฆ์ กำนัน นายกเทศบาลตำบลลำปางหลวง และสมาชิกเทศบาลตำบลลำปางหลวง จำนวน 12 คนซึ่งเป็นผู้ที่สามารถให้ข้อมูลในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนลำปางหลวง ตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง

เครื่องมือวิจัย คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรม พร้อมทั้งมีการหาคุณภาพของเครื่องมือด้วยการหาค่า IQC โดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านการท่องเที่ยว เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม จากกลุ่มตัวอย่าง ในช่วงเดือนตุลาคมถึงเดือนมกราคม 2556 เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชน และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) สัมภาษณ์ผู้นำชุมชน ผู้มีส่วนได้เสียทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชนโดยใช้เทคนิคการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าทางสถิติโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ด้วยสถิติพรรณนาโดยการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละและใช้แบบสัมภาษณ์ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและนำเสนอในรูปความเรียงโดยนำมาจัดประชุมในรูปแบบการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะ และนำผลมาแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นแบบมีส่วนร่วมประเมินผลการดำเนินงานตามที่ได้ปฏิบัติและวัดผลการดำเนินงานจากตัวชี้วัดที่กำหนด เป้าหมายและผลการวิเคราะห์ศักยภาพต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และการออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวในระดับชุมชน เพื่อการจัดการ โดยชุมชนมีส่วนร่วมอย่างเข้มแข็งและยั่งยืน

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนลำปางหลวง ตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง

ชุมชนลำปางหลวงมีศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนลำปางหลวง ตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคาจังหวัดลำปางจำแนกได้ 6 ด้าน ดังนี้

1. ศักยภาพด้านแหล่งท่องเที่ยวพบว่าประชาชนในชุมชนต้องการมีส่วนร่วมในการวางแผนและจัดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวด้วยการจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบเช่น การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น การพัฒนาการท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนให้มีความน่าสนใจและใช้อัตลักษณ์แหล่งท่องเที่ยวเป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยว ขณะเดียวกันแหล่งท่องเที่ยวชุมชนลำปางหลวงยังขาดความรู้และประสบการณ์ด้านการจัดการท่องเที่ยว รวมถึงขาดการสนับสนุนด้านงบประมาณ และการประชาสัมพันธ์ยังไม่แพร่หลายสำหรับนักท่องเที่ยว และขาดการใช้สื่อเพื่อการจัดการพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว

2. ศักยภาพด้านความสามารถในการเข้าถึง มีการจัดการด้านพื้นที่รองรับด้านประโยชน์การใช้สอยของพื้นที่และบริเวณโดยรอบของชุมชน อย่างเป็นระบบ เช่น มีการแบ่งพื้นที่การใช้ประโยชน์สำหรับการท่องเที่ยวและที่พักอาศัย โดยชุมชนเข้ามามีส่วนในการจัดการพื้นที่รองรับกับการท่องเที่ยวโดยไม่บุกรุกพื้นที่โบราณสถานหรือแหล่งธรรมชาติในชุมชนและยังช่วยกันสอดส่องดูแลรักษาพื้นที่ให้คงความงดงามและสมบูรณ์ที่สุดเพื่อให้เกิดเป็นภาพลักษณ์ของชุมชนโดยคนในชุมชนทุกระดับชั้นมีส่วนในการจัดสรรพื้นที่ในการทำกิจกรรมทางการท่องเที่ยว และเส้นทางรถม้าเพื่อการท่องเที่ยวภายในชุมชนและเส้นทางรถจักรยานเพื่อท่องเที่ยวในชุมชนลำปางหลวง

3. ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ชุมชนมีส่วนร่วมในการให้บริการข้อมูลข่าวสารประชาสัมพันธ์และให้คำแนะนำข้อมูลต่างๆแก่นักท่องเที่ยวที่จุดบริการข้อมูลที่หน้าวัดพระธาตุลำปางหลวงให้ตัวแทนชุมชนหรือนักเรียน เข้ามาฝึกอบรมในการเป็นผู้นำชมหรือมัคคุเทศก์ท้องถิ่นเพื่อคอยให้บริการแก่นักท่องเที่ยวเพื่อให้ได้รับความรู้ความเข้าใจถึงเรื่องราวของชุมชนซึ่งเป็นเจ้าของทรัพยากรการท่องเที่ยวในด้านวัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตของชุมชนตลอดจนการจัดการให้ปราชญ์ของท้องถิ่นเป็นผู้บอกเล่าเรื่องราวประวัติศาสตร์ในอดีตแก่คนรุ่นปัจจุบัน การให้บริการสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ

4. ศักยภาพด้านสถานที่พักแรม ชาวชุมชนลำปางหลวงต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการที่พักแบบโฮมสเตย์และการจัดการที่พักพร้อมกิจกรรมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การจัดการด้านการใช้ประโยชน์จากพื้นที่และบริเวณโดยรอบชุมชน อย่างเป็นระบบ

5. ศักยภาพด้านกิจกรรมท่องเที่ยว/โปรแกรมการท่องเที่ยว ชุมชนมีส่วนร่วมในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในการให้บริการข้อมูลข่าวสารประชาสัมพันธ์และให้คำแนะนำข้อมูลต่างๆแก่นักท่องเที่ยวที่จุดบริการข้อมูลที่หน้าวัดพระธาตุลำปางหลวง มีการจัดกิจกรรมวัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตของชุมชน ในเทศกาลสำคัญๆ ตลอดจนการจัดการให้ปราชญ์ของท้องถิ่นเป็นผู้บอกเล่าเรื่องราวประวัติศาสตร์ในอดีตแก่คนรุ่นปัจจุบัน

6. ศักยภาพด้านการบริการเสริมและการมีส่วนร่วมของประชาชน เน้นให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจหรือการกำหนดทิศทางท่องเที่ยว มีการรวมตัวเพื่อจัดตั้งองค์กรการท่องเที่ยวขึ้นในชุมชนและเปิดโอกาสให้คนในชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการวางแผนและจัดกิจกรรมทางการท่องเที่ยว มีการจัดเวทีเสวนา การจัดประชุมและให้ความรู้กับคนชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว

สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อหาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมของชุมชนลำปาง หลวง ตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง

ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนได้แนวทางการจัดการท่องเที่ยวโดยเริ่มจากการจัดการพัฒนาศูนย์ข้อมูลของชุมชนและข้อมูลทางการท่องเที่ยวและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น และการจัดการท่องเที่ยวโดยเฉพาะกิจกรรมศึกษาวิถีชีวิตชุมชนยังคงอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของชุมชนได้เป็นอย่างดีและมีการจัดส่งเสริมกิจกรรมไหว้พระ เพื่อสักการะสถานที่ศักดิ์สิทธิ์และมีชื่อเสียงในชุมชน เช่น พระธาตุลำปางหลวง นำเที่ยวถึงประวัติศาสตร์และความเป็นมาและโบราณสถานและโบราณวัตถุ เพราะชุมชนลำปางหลวงมีเอกลักษณ์ในศิลปวัฒนธรรม วิถีชีวิต การแต่งกาย อาหาร และภาษาที่เด่นชัด และยังมีวัดพระธาตุลำปางสถานที่ศักดิ์สิทธิ์และแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงของชุมชน มีความงดงามของวัดวาอารามที่มีศิลปะแบบพม่าและล้านนามีการจัดทำคู่มือการนำชมการท่องเที่ยวชุมชน โดยมีข้อมูลการนำชมวัดพระธาตุลำปางหลวง บ่อน้ำเลี้ยงพระนางจามเทวี และกลุ่มชาติพันธุ์ทางภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน และเส้นทางเดินทางภายในชุมชน โดยการใช้รถม้าและรถจักรยาน และมีการจัดกิจกรรมการแสดงพื้นบ้านในลานช่วงหน้าวัดพระธาตุลำปางหลวงในวันเสาร์และวันอาทิตย์และลานร้านค้าสินค้าที่ระลึก การจัดฝึกอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่นให้มีเพิ่มขึ้นให้หลากหลายและมีไว้คอยบริการนักท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง

ผลการวิเคราะห์แนวทางการจัดการท่องเที่ยวโดยมีการจัดโปรแกรมเส้นทางท่องเที่ยวชุมชนลำปางหลวง ตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปางและเป็นเส้นทางใหม่ที่ให้มีกิจกรรมของชุมชนสอดแทรกการจัดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงเรียนรู้ ได้เป็น 2 เส้นทางดังต่อไปนี้

เส้นทางที่ 1 รูปแบบโปรแกรมเส้นทางท่องเที่ยวชุมชนลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง เส้นทางท่องเที่ยว

นมัสการพระธาตุศักดิ์สิทธิ์ เรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนสืบสานงานหัตถกรรมศิลป์ (โปรแกรมทัวร์ 1 วัน)

- 09.00 น. ออกจากที่พักหรือจุดนัดหมายนำเที่ยวโดยมัคคุเทศก์ท้องถิ่นในการบรรยายให้ข้อมูลความรู้และนำพาสักการะพระบรมราชานุสาวรีย์ สมเด็จพระนเรศวรมหาราช และสักการะอนุสาวรีย์พระแม่จามเทวี
- 09.45 น. นำทุกท่านสู่ วัดไหล่หิน หรือ วัดเสลารัตนปัพพตาราม วัดสำคัญเก่าแก่ของจังหวัดลำปาง ที่มีอายุหลายร้อยปี ตั้งอยู่บนเนินเขาเล็กๆ ประกอบด้วยกำแพงชั้นในที่ชาวบ้านเรียกกันว่า “ช่วงแก้ว”
- 10.45 น. นำทุกท่านสู่ น้ำพุร้อนโป่งร้อน มีลักษณะเป็นบ่อน้ำซึมและบ่อน้ำอุ่น มีบริการแช่น้ำแร่สระอาบน้ำแร่ และห้องอาบน้ำแร่และบริการนวดตัวของกลุ่มชาวบ้าน ตามอัธยาศัย
- 12.00 น. รับประทานอาหารกลางวัน ณ กลุ่มชนโตกแม่บ้านชาวลำปางหลวง หรือ ร้านเฮือนจ้าวแดง
- 13.00 น. นำทุกท่านร่วมเรียนรู้การทำและทดลองทำผลิตภัณฑ์พื้นบ้านปลาตีน ได้ จากไม้สักและไม้ฉำฉา สินค้าหัตถกรรมที่ได้รับรางวัลสินค้าโอท็อป ระดับ 4 ดาวของภาคเหนือ และผลิตภัณฑ์ดอกไม้ประดิษฐ์จากผ้า หัตถกรรมพื้นบ้านจากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นำผ้าลวดลายต่างๆมาประดิษฐ์เป็นดอกไม้ลวดลายสวยงาม
- 15.00 น. นำทุกท่านนั่งรถม้า ชมวิถีชีวิตชุมชนลำปางหลวงนำทุกท่านเดินทางสู่บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์หรือบ่อน้ำเลี้ยงพระนางจามเทวีซึ่งเป็นสถานที่เคารพสักการะของหมู่บ้านและต่อจากนั้น นำท่านชมสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่วัดพระธาตุลำปางหลวงวัดคู่บ้านคู่เมืองลำปางมาแต่โบราณและเป็นวัดไม้ที่ สมบูรณ์ที่สุดแห่งหนึ่งของไทย อีกทั้งพระธาตุลำปางหลวงยังเป็น พระธาตุประจำปีเกิดของคนปีฉลู มีความสวยงามและอลังการด้วยศิลปะสถาปัตยกรรมแบบล้านนา จากนั้นนำทุกท่านเลือกซื้อของฝากและสินค้าพื้นเมืองมากมาย ณ ลานวัฒนธรรมล้านนา
- 17.00 น. เดินทางกลับสู่ที่พักโดยสวัสดิภาพ

เส้นทางที่ 2 รูปแบบโปรแกรมเส้นทางท่องเที่ยวชุมชนลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง

เส้นทางท่องเที่ยวชมมัสการพระธาตุศักดิ์สิทธิ์ เรียนวิถีชีวิตชุมชนเทศบาลนครลำปาง (โปรแกรมทัวร์ 1 วัน)

07.30 น. ออกเดินทางจากที่พักหรือจุดนัดหมาย นำเที่ยวโดยมัคคุเทศก์ท้องถิ่นในการบรรยายให้ข้อมูล

08.00 น. นำทุกท่านร่วมชม ขบวนแห่ครัวตาน ที่แสดงถึงศิลปวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น โดยรูปแบบของการจัดขบวนเป็นการรูปจำลองโบราณสถานที่เคารพนับถือ รูปสัตว์ในนิทานชาดก หรืออาจเป็นของใช้ที่จำเป็นที่ชาวบ้านสามารถนำไปใช้ประโยชน์ร่วมกัน ตลอดจนพืชผักที่มีในท้องถิ่น โดยชาวบ้านจะช่วยกันตกแต่งครัวตานให้สวยงาม ซึ่งแต่ละขบวนจะประกอบด้วย การแสดง การละเล่น การฟ้อนรำ การบรรเลงดนตรีในรูปแบบของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

11.30 น. รับประทานอาหารกลางวัน ณ กลุ่มชนโตกแม่บ้านชาวลำปางหลวง หรือ ร้านอาหารครัวล้านนา

13.00 น. นำทุกท่านร่วมเรียนรู้การทำและทดลองทำผลิตภัณฑ์พื้นบ้านปลาตีนได้ จากไม้สักและไม้ฉำฉา สินค้าหัตถกรรมที่ได้รับรางวัลสินค้าโอท็อป ระดับ 4 ดาวของภาคเหนือ และผลิตภัณฑ์ดอกไม้ประดิษฐ์จากผ้า หัตถกรรมพื้นบ้านจากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นำผ้าลวดลายต่างๆมาประดิษฐ์เป็นดอกไม้ลวดลายสวยงาม เช่น ดอกกุหลาบ ดอกมะลิ กล้วยไม้ เป็นต้น

15.15 น. นำทุกท่านนั่งรถม้า ชมวิถีชีวิตชุมชนลำปางหลวง เดินทางสู่บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์หรือบ่อน้ำเลี้ยงพระนางจามเทวีซึ่งเป็นสถานที่เคารพสักการะของหมู่บ้าน ต่อจากนั้นนำท่านชมและสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของวัดพระธาตุลำปางหลวงวัดคู่บ้านคู่เมืองลำปางมาแต่โบราณ และเป็นวัดไม้ที่ สมบูรณ์ที่สุดแห่งหนึ่งของไทย อีกทั้งพระธาตุลำปางหลวงยังเป็นพระธาตุประจำปีเกิดของคนปีฉลูตามตำนานกล่าวว่าสร้างขึ้นเมื่อสมัย พระนางจามเทวี ในราวพุทธศตวรรษที่ 20 ตอนปลาย มีความสวยงามและอลังการด้วยศิลปะสถาปัตยกรรมแบบล้านนา ต่อด้วยนำทุกท่านเลือกซื้อของฝากและสินค้าพื้นเมืองมากมาย ณ ลานวัฒนธรรมล้านนา

17.30 น. แอ่วกาตหมั่วครัวแลงเพื่อส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ประเพณีอันดีงามของท้องถิ่น และสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดกิจกรรมที่สำคัญต่างๆ มากมาย

20.00 น. เดินทางกลับสู่ที่พักโดยสวัสดิภาพ

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนลำปางหลวง ตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปางได้นำประเด็นสำคัญที่พบจากการวิจัยเพื่ออภิปรายดังนี้

1. ด้านแหล่งท่องเที่ยว พบว่า มีศักยภาพอยู่ในระดับมากในทุกข้อ โดยเฉพาะในด้านแหล่งท่องเที่ยวทางโบราณสถานยังคงความเป็นเอกลักษณ์และมีการอนุรักษ์ไว้อย่างดีอยู่ในระดับมากเพราะแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนลำปางหลวงส่วนใหญ่มีความสมบูรณ์ทางโบราณสถานและโบราณวัตถุที่มีความเป็นเอกลักษณ์มีชื่อเสียงและมีการอนุรักษ์รักษาไว้เป็นอย่างดีจึงเป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาสัมผัส สอดคล้องกับ สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2547) กล่าวว่า คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ ความสวยงาม ลักษณะเด่นในตัวเอง ความเก่าแก่ทางประวัติศาสตร์ ความสำคัญทางลัทธิและศาสนา บรรยายภาพ สภาพภูมิทัศน์ทางธรรมชาติ และวิถีชีวิต ประกอบกับพื้นที่โดยรอบมีแหล่งท่องเที่ยวดึงดูดใจที่มีชื่อเสียง จึงทำให้นักท่องเที่ยวรู้จักเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยว จึงเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ซึ่งจากการที่นักท่องเที่ยวเดินทางมามากก่อให้เกิดความแออัดของพื้นที่ นักท่องเที่ยวจึงต้องการความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยว เช่น แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เชิงเกษตร เชิงสุขภาพ เชิงวิถีชีวิตชุมชน นักท่องเที่ยวต้องการความเป็นมิตรและอัธยาศัยของคนในพื้นที่ในการให้ข้อมูลและการบริการ สอดคล้อง

กับวิจัยของวิภา ศรีระทุ (2551) กล่าวว่า องค์การท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการควบคุมดูแลแหล่งท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่นมีความพอใจหรือสนใจที่จะให้แหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นของตนได้รับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว

2. ด้านความสามารถในการเข้าถึง พบว่า มีศักยภาพอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะการมีป้ายบอกทางและสัญลักษณ์ชัดเจน ซึ่งจะช่วยให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้สะดวกมาก มีการบริการขนพาหนะบริเวณแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนยังมีเพียงรถม้า นำชมแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจให้กับนักท่องเที่ยวเท่านั้น สอดคล้องกับงานศึกษาของ ชุติทธิ์ ชูชาติ (2544) กล่าวว่า ระบบขนส่ง เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในแหล่งท่องเที่ยว นอกจากนี้สิ่งก่อสร้างอื่นๆเช่น โรงแรม ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก โรงพยาบาล ฯลฯ ตลอดจนระบบการกำจัดของเสียก็เป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องพัฒนาควบคู่กันไปกับแหล่งท่องเที่ยว และยังสอดคล้องกับงานของราณี อธิชัยกุล (2547) กล่าวว่า การจัดการด้านจราจรแก่นักท่องเที่ยว โดยช่วยอำนวยความสะดวกในการจัดหาสถานที่สำหรับจอดรถอย่างเพียงพอและมีป้ายบอกเส้นทางและป้ายจราจรแสดงอย่างชัดเจน

3. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่า มีศักยภาพอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะสถานที่ตั้งของร้านค้าในแหล่งท่องเที่ยวชุมชนเพราะเวลามาท่องเที่ยวจะหาร้านค้าในการซื้อของหลากหลาย และในปัจจุบันระบบการสื่อสารและโทรคมนาคมระบบอิเล็กทรอนิกส์ เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกรูปแบบหนึ่งที่มีความสำคัญและเข้ามามีบทบาทสำคัญในการสร้างแรงดึงดูดใจและการค้นหาข้อมูลแบบออนไลน์ของนักท่องเที่ยว สอดคล้องกับวิจัยของบุฮาลิส (Buhalis, 2000) ที่สรุปว่าสิ่งอำนวยความสะดวกจำเป็นในการให้สำหรับบริการนักท่องเที่ยวที่เข้ามายังแหล่งท่องเที่ยวขึ้นนั้นให้ได้รับความสะดวกสบายและความประทับใจเกิดความรู้สึกลดลงทำให้นักท่องเที่ยวอยากอยู่ท่องเที่ยวในระยะเวลาที่นานขึ้นเช่นที่พักร้านอาหารภัตตาคาร โทรศัพท์แผนที่ร้านขายของเป็นต้น และยังสอดคล้องกับงานของวินิจ วีรยางกุล (2551) ที่ได้กล่าวไว้ว่า สิ่งอำนวยความสะดวกเป็นสิ่งสำคัญหรือปัจจัยที่จะลดบัลดาลให้สถานที่แห่งใดแห่งหนึ่งอยู่ในความนิยมของนักท่องเที่ยว

4. ด้านสถานที่พักแรม พบว่า มีศักยภาพอยู่ในระดับมากทุกด้านโดยนักท่องเที่ยวต้องการให้ที่พักมีรูปแบบการบริการห้องพักที่มีความหลากหลายตามความต้องการของนักท่องเที่ยว มีราคาห้องพักที่เหมาะสม และสภาพของห้องพักมีความกลมกลืนกับสภาพแหล่งท่องเที่ยวของท้องถิ่น เช่น ที่พักแบบโฮมสเตย์ ที่มีการบริการตามลักษณะวิถีชีวิตของชุมชน ริสอร์ทที่ใกล้ชิดธรรมชาติ เป็นต้น นักท่องเที่ยวมีความต้องการได้รับความสะดวกสบายจากที่พัก เช่น มีสิ่งอำนวยความสะดวกครบ มีการรักษาความปลอดภัยทั้งในและรอบบริเวณที่พัก ต้องการให้ที่พักตั้งอยู่ในทำเลที่นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางท่องเที่ยวได้สะดวก โดยนักท่องเที่ยวยังต้องการได้รับความสะดวกสบายในการจองที่พัก โดยผ่านช่องทางออนไลน์ เพื่อความสะดวกและพฤติกรรมนักท่องเที่ยวในปัจจุบันที่คนไทยนิยมค้นหาที่พักเพื่อค้นหาข้อมูลผ่านทางอินเทอร์เน็ตเพื่อการศึกษาข้อมูลทันสมัยล่วงหน้า สอดคล้องกับงานวิจัยของวราภรณ์ ไทยดำรงเดช (2552) กล่าวว่า ผู้ใช้บริการที่พักของนักท่องเที่ยวไทยให้ความสำคัญกับเว็บไซต์การสำรองที่พักที่มีความหลากหลาย และมีการอัพเดทข้อมูลให้ครบถ้วนตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด และมีการส่งเสริมการขายของที่พัก ด้วยการลดราคา ให้ข้อเสนอที่น่าสนใจ

5. ด้านกิจกรรมทางการท่องเที่ยว พบว่า มีศักยภาพอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเฉพาะกิจกรรมศึกษาวิถีชีวิตชุมชนยังคงอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของชุมชนได้เป็นอย่างดีและมีการจัดส่งเสริมกิจกรรมไหว้พระ เพื่อสักการะสถานที่ศักดิ์สิทธิ์และมีชื่อเสียงในชุมชนอาจเป็นเพราะชุมชนลำปางหลวงมีเอกลักษณ์ในศิลปวัฒนธรรม วิถีชีวิต การแต่งกาย อาหาร และภาษาที่เด่นชัด และยังมีวัดพระธาตุลำปาง สถานที่ศักดิ์สิทธิ์และแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงของชุมชนซึ่งโดยส่วนมากนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในจังหวัดลำปางจะนิยมมาไหว้พระและเที่ยวชมความงดงามของวัดวาอารามที่มีศิลปะแบบพม่า และล้านนา โดยนักท่องเที่ยวจะได้รับความสนุกและเพลิดเพลินจากกิจกรรมในชุมชนซึ่งนักท่องเที่ยวไม่สามารถพบเห็นได้ในเมืองที่มีการแข่งขันและอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ สอดคล้องกับวิจัยของบุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) ที่ได้กล่าว

ว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นการท่องเที่ยวเพื่อมุ่งการให้ความรู้และความภาคภูมิใจที่เน้นเสนอลักษณะวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ โบราณคดี และสถานที่ต่างๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้น โดยเกี่ยวเนื่องกับความเป็นอยู่ของสังคม หรือปัจจัยที่จิตใจ สำคัญที่กระตุ้นให้คนเดินทางไปท่องเที่ยวไว้ว่า เกิดจากความต้องการผจญภัย ความต้องการค้นพบสิ่งใหม่ๆ ด้วยตนเอง

6. ด้านบริการเสริม (ร้านอาหารและเครื่องดื่ม ร้านขายของที่ระลึก นำเที่ยวและมัคคุเทศก์และด้านอื่นๆ) พบว่า มี ศักยภาพอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเฉพาะร้านอาหารและเครื่องดื่มที่มีอาหารพื้นเมืองให้บริการสินค้าที่มีเอกลักษณ์ท้องถิ่น ของชุมชนอาจเป็นเพราะนักท่องเที่ยวต้องการค้นหาประสบการณ์แปลกใหม่ และสร้างคุณค่าให้กับการเดินทางในแต่ละครั้ง ผ่าน มัคคุเทศก์มีความซื่อสัตย์มีไม่ตรีจิตและให้ข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ศิลปวัฒนธรรมได้ดีซึ่งจะเป็นผู้ที่ให้ความรู้ นำชม และแนะนำสิ่งต่างๆ ในชุมชนให้นักท่องเที่ยวรู้จัก รวมไปถึงสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ เช่น ตู้ ATM เพื่อไว้ส่งโปสการ์ด หรือรูปภาพต่างๆ ทางไปรษณีย์ไปยังเพื่อนหรือญาติที่ไม่ได้มาเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ด้วย ร้านอินเทอร์เน็ต เพื่อค้นหา ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ และสถานบริการสถานพยาบาลภายในแหล่งท่องเที่ยว สอดคล้องกับงานของ Buhalis (2000) ที่ว่าบริการเสริมในแหล่งท่องเที่ยวเป็นบริการที่นอกเหนือจากบริการขั้นพื้นฐานสำหรับนักท่องเที่ยวเช่นธนาคาร ไปรษณีย์โรงพยาบาลร้านอินเทอร์เน็ตเป็นต้น โดยปกติการบริการนี้ทางภาครัฐจะเป็นผู้จัดหาและพัฒนาเพื่อบริการแก่ ประชาชนของตนเองซึ่งถือได้ว่าเป็นผลพลอยได้ในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว สอดคล้องกับ ศรีธัญญา วรากุลวิทย์ (2547) กล่าวว่าสินค้าของที่ระลึกเป็นผลิตภัณฑ์ที่สำคัญที่สามารถดึงดูดเงินตราของนักท่องเที่ยวได้จำนวนมากควรเป็นสินค้าที่ผลิตขึ้น ในท้องถิ่นและหายากในท้องถิ่นอื่น แต่สามารถซื้อหาได้ในท้องถิ่นนั้นๆ ราคาย่อมเยา สำหรับการบริการด้านการนำเที่ยว ของชุมชนท่องเที่ยวจังหวัดลำปางและมัคคุเทศก์ท้องถิ่นนั้นพบว่ามีความต้องการผู้นำเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนแต่ ละที่มีการให้ข้อมูลการท่องเที่ยวของท้องถิ่นด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของท้องถิ่นได้เป็นอย่างดีและถูกต้อง

แนวทางการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนลำปางหลวง ตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง พบ แนวทางดังต่อไปนี้

1. แนวทางการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวและโปรแกรมการท่องเที่ยว ในการรองรับการเดินทางของนักท่องเที่ยว ที่เข้ามาเที่ยวในชุมชนส่วนใหญ่มาในช่วงฤดูการท่องเที่ยวหรือบางฤดูการเท่านั้นเพื่อให้เกิดความสนใจจากนักท่องเที่ยวและ บุคคลภายนอกพื้นที่ชุมชนลำปางหลวง จะต้องมีการทำประชาสัมพันธ์ช่วงเวลากิจกรรมทางการท่องเที่ยวของชุมชน ใน เรื่องเทศกาล งานประเพณีที่จะจัดขึ้นของชุมชน เช่น งานแสง สี เสียง เวียงละกอน งานแห่ครัวต๋านวัดพระธาตุลำปางหลวง งานกาเดหมั่วครัวแลง วัดพระธาตุลำปางหลวง เป็นต้น

2. แนวทางการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรม โดยมี วัดพระธาตุลำปางหลวงเป็นศูนย์กลาง การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ตามรอยพระแก้วมรกต ดำเนินพระธาตุลำปางหลวง ตามรอยหนานทิพย์ช้างเป็นต้น ในการ จัดการท่องเที่ยวด้านศิลปวัฒนธรรมชุมชนยังมีประเพณีที่สำคัญ และมีชื่อเสียง เช่น งานล่องสะเปา งานปีใหม่เมือง

3. แนวทางการจัดกิจกรรมในชุมชนลำปางหลวงยังมีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเรียนรู้โดยตั้งภูมิปัญญา สินค้าของชุมชนมาเป็นจุดสนใจให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเรียนรู้โดยสาริตและสอนการทำปาล์นได้และการทำโบายจาก ดินเผา พร้อมทั้งให้เป็นทีระลึกแก่นักท่องเที่ยว

4. แนวทางการวางรูปแบบเส้นทางรถม้าและเส้นทางรถจักรยานที่มีอยู่ภายในชุมชนโดยการจัดช่องทางเดินรถม้า และช่องทางสำหรับปั่นจักรยานไปในจุดท่องเที่ยวเชิงการเรียนรู้ท้องถิ่นจุดต่างๆ ในการท่องเที่ยวของชุมชนเพื่อรองรับ นักท่องเที่ยวและดึงดูดนักท่องเที่ยวกลุ่มเฉพาะให้เกิดความสนใจในพื้นที่

5. แนวทางการจัดที่พักภายในชุมชนเพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยวและมีการจัดขันโตกดินเนอร์และการแสดงต้อนรับ จากเยาวชนในพื้นที่ของชุมชน

6. แนวทางการจัดกิจกรรมการฝึกมัคคุเทศก์ท้องถิ่นและมัคคุเทศก์อาสาเพื่อคอยบรรยายนำเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมทางการท่องเที่ยวต่างๆของชุมชน

7. แนวทางการจัดกิจกรรมของชุมชน มีการรวมกลุ่มผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นของชุมชนจัดรวมกลุ่มเพื่อสอนและสาธิตกิจกรรมท้องถิ่นของชุมชนเพื่อก่อให้เกิดรายได้บางส่วนรวมถึงการจัดตั้งกลุ่มอาหารขันโตกของท้องถิ่นไว้รองรับนักท่องเที่ยวด้วย

ผลการจัดโปรแกรมเส้นทางท่องเที่ยวชุมชนลำปางหลวง ตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปางและเป็นเส้นทางใหม่ที่มีกิจกรรมของชุมชนสอดแทรกให้เรียนรู้สรุปได้ 2 คือ เส้นทางที่ 1 คือ รูปแบบโปรแกรมเส้นทางท่องเที่ยวชมมัสการพระธาตุศกดิ์สิทธิ์ เรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนสืบสานงานหัตถกรรมศิลป์ (โปรแกรมทัวร์ 1 วัน) และเส้นทางที่ 2 คือ รูปแบบโปรแกรมเส้นทางมัสการพระธาตุศกดิ์สิทธิ์ เรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนเทศกาลงานแห่คว้าน (โปรแกรมทัวร์ 1 วัน)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาในครั้งต่อไป คือ

1. ควรมีการพัฒนาโครงการวิจัยต่อยอดจากโครงการเดิม เพื่อให้ชุมชนได้รับประโยชน์จากการวิจัยอย่างต่อเนื่องเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนที่เข้มแข็งและยั่งยืน
2. สถาบันการศึกษา และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ควรตระหนักและให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชนทั้งการใช้ประโยชน์จากชุมชนพร้อมทั้งการอนุรักษ์และพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่สะท้อนเอกลักษณ์ของชุมชนโดยให้ชุมชนตระหนักถึงผลเสียและผลดีต่อชุมชนต่อไป
3. เนื่องจากการดำเนินงานการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนลำปางหลวงอาจจะเป็นพื้นที่จำกัดและอาจจะต้องมีการศึกษาและพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนลำปางหลวงร่วมกันกับชุมชนใกล้เคียงที่มีจุดเด่นทางการท่องเที่ยวเพื่อสร้างเส้นทางท่องเที่ยวให้เชื่อมโยงกันต่อไป

เอกสารอ้างอิง

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2557). การดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. กรุงเทพมหานคร:

กองบริการที่ปรึกษา ศูนย์บริการวิชาการ สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย.

โฆสิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์. (2553). การพัฒนาประเทศแนวความคิดและทิศทาง. กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน

คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สุทธิธิ์ ชูชาติ. (2544). อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. เชียงใหม่: ลานนาการพิมพ์.

นพรัตน์ สุทธิถิต. (2555). รูปแบบการจัดการตลาดน้ำเพื่อการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชน. วิทยานิพนธ์

ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การกีฬา แขนงเอกการจัดการนันทนาการการท่องเที่ยว

คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นำชัย ทนผล. (2542). การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. พิมพ์ครั้งที่ 2. เชียงใหม่: สาขาวิชาพัฒนาการท่องเที่ยว

คณะธุรกิจการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. เชียงใหม่. คณะมนุษยศาสตร์

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- เพทาย บำรุงจิตต์ และคนอื่นๆ. (2549). **ศักยภาพและความพร้อมของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม จังหวัดเชียงราย**. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ ชุด โครงการพัฒนาและการจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืน กลุ่มจังหวัดล้านนา ระยะที่ 1 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ราณี อธิชัยกุล. (2547). **การจัดการทรัพยากรมนุษย์เพื่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยว**. กรุงเทพมหานคร: เกษตรศาสตร์.
- วรภรณ์ ไทยดำรงเดช. (2552). **พฤติกรรมการใช้เว็บไซต์ในการสำรองที่พักของนักท่องเที่ยวไทย**. บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิภา ศรีระทุ. (2551). **ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศใน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์**. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์ มหาบัณฑิต. การวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วินิจ วีรยางกูร. (2551). **การจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว**. ภาควิชาบริหารธุรกิจ คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ศรัญญา วรากุลวิทย์. (2547). **ปฐมนิเทศอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เฟื่องฟ้าปรีณิต.
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. (2547). **โครงการการศึกษาจัดทำแผนแม่บทพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว**. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย.
- อดุลย์ กันธิดา (2556) สัมภาษณ์นายกเทศมนตรี เทศบาลตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง วันที่ 30 สิงหาคม 2555 และ 10 มกราคม 2556
- Buhalis, D. (2000). **Strategic use of information technologies in the tourism industry**. **Tourism Management**. Essex : Pearson Education.